

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO
VALTIONTALouden TARKISTETUISTA KEHYKSISTÄ VUOSILLE 2008—2011

Valtioneuvosto on antanut valtionalouden tarkistetut kehykset vuosille 2008—2011:

VALTIONTALouden TARKISTETUT KEHYKSET VUOSILLE 2008—2011

Valtioneuvosto on tänään, asian oltua valmistelevasti raha-asiainvaliokunnan käsittävänä, antanut valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 1 §:n ja valtionalouden kehusehdotusten, talousarvioehdotusten sekä toiminta- ja taloussuunnitelmien laadintaperiaatteista 24 päivänä huhtikuuta 2003 annetun valtioneuvoston päätöksen nojalla valtionalouden kehyspäätöksen seuraavasti:

1 Talouskehitys ja finanssipolitiikka

Odotettua parempi talouskehitys vuonna 2006 merkitsi vahvaa lähtökohtaa tälle vuodelle. Vaikka talouskasvun huippu ohitettiin viime vuonna, kuluvan vuoden kasvuksi ennakoidaan yhä 3,1 prosenttia. Vuonna 2008 talouskasvun ennakoidaan vaimenevan. Työmarkkinat ovat kiristymässä, kun työvoiman tarjonnan kasvu vaimenee ja työttömyysaste on lähellä arvioitua rakenteellisen työttömyyden tasoa. Poikkeuksellisen pitkän ja suhteellisen maltillisen työehtosopimuskauden jälkeen palkkapaineet ovat lisääntyneet. Asuntolainakannan kasvu jatkuu nopeana, vaikka eurooppalaista rahapolitiikkaa on kiristetty ripeässä tahdissa. Asuntojen reaali hinnat ovat jo saavuttaneet aiemman, 1980-luvun lopun ennätystason, ja pääkaupunkiseudulla jopa selvästi ylittäneet sen. Kotitalouksien kulutuskysyntä perustuu yhä enemmän ennätystasolle nousseelle velkaantumiselle. Korkeasuhdanteen pitäminen hallittuna edellyttää suurta malttia niin finanssipolitiikassa kuin työmarkkinaosapuolilta ja kotitalouksiltakin.

Kehyskaudella kasvun arvioidaan hidastuvan runsaaseen 2 prosenttiin. Kasvumahdollisuuksia heikentää erityisesti väestön ikääntymisestä johtuva työvoiman tarjonnan väheneminen. Työikäinen väestö alkaa vähentyä vuosikymmenen vaihteessa, ja työvoiman tarjonta uhkaa alentua jo aikaisemmin, ellei keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä merkittävästi nouse nykyisestä. Myös tuotantokapasiteetin kasvun hitaus heikentää kasvunäkymiä. Kansainvälinen tuotannon uusjako merkitsee myös kotimaisen tuotannon sopeuttamista uusiin olosuhteisiin. Työ- ja pääomapanoksen kehittyessä heikosti talouskasvu tuleekin lähivuosina nojautumaan pääasiassa kokonaistuottavuuden kasvuun.

Hallitus pyrkii rajoittamaan väestön ikääntymisestä julkiseen talouteen aiheutuvaa painetta talouden kantokykyä vahvistavilla toimilla ja vastuullisella vero- ja menopolitiikalla. Kohdennetuilla määrärahalisäyksillä ja veronkevennyksillä sekä rakenteellisilla uudistuksilla pyritään vahvistamaan työvoiman tarjontaa, parantamaan työmarkkinoiden toimintaa sekä alentamaan rakenteellista työttömyyttä.

Koko vaalikaudelle päätetty budjetin menojen kehys on olennainen osa hallituksen finanssipolitiikkaa. Menonlisäykset ja veronkevennykset ajoitetaan lisäksi siten, että vakaa suhdannekehitys ei vaarannu ja hallituksen ylijäämätavoite saavutetaan. Julkisten menojen kasvua pyritään hillitsemään myös tuottavuuden parantamisella, jonka keskeisiä välineitä ovat kunta- ja palvelurakennehanke sekä valtion tuottavuusohjelma.

2 Vaalikauden kehys

Vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi hallitus jatkaa kehysmenettelyä. Samalla kehysjärjestelmää on uudistettu ja sen joustavuutta lisätty. Hallitus on sitoutunut siihen, että kehysten piiriin kuuluvat valtion menot ovat vuonna 2011 enintään 1,3 mrd. euroa suuremmat kuin 8.3.2007 päätetyssä valtionalouden kehyksessä.

Vaalikauden kehysten valmistelua varten tämän kehyspäätöksen pohjana oleva maaliskuun 2007 kehyspäätöksen mukainen menotaso on jaettu uudistetun kehysrakenteen mukaisesti kehysmenoihin ja kehysten ulkopuolisiin menoihin. Kehysmenojen pohjatasoon on tehty maaliskuun päätöksen jälkeen tapahtuneiden hinta- ja kustannustasoennusteiden muutosten aiheuttamat tarkistukset, jotka korottavat menotasoa vuositasolla yhteensä 65,5 milj. euroa. Lisäksi menotasoa on korjattu talousarvion menojen rakenteessa tapahtuneita muutoksia vastaavasti. Hinta- ja kustannustasotarkistuksen sekä rakennemuutosten taustalla olevia tekijöitä on tarkasteltu tarkemmin liitteessä 1.

Vaalikauden kehys asetetaan siten, että se toteuttaa hallitusohjelmassa sovitun 1,3 mrd. euron menolisäyksen vuoden 2011 tasolla. Hallitusohjelman mukaisen kehysmenojen lisäyksen toteuttaminen edellyttää, että maaliskuun 2007 kehyspäätöksen mukaisia menoja kohdennetaan uudelleen yhteensä 250 milj. euron edestä¹. Menojen lisäys koostuu hallitusohjelman liitteessä täsmennetyistä lisäpanostuksista mm. hyvinvointipalveluihin, tulonsiirtoihin ja osaamisen edistämiseen, jotka kasvattavat kehysmenoja yhteensä 1 050 milj. eurolla vuoden 2011 tasolla², sekä vuosittaisesta 300 milj. euron varauksesta lisätalousarviotarpeita varten. Hallitusohjelmassa myöhemmin täsmennettäväksi jätetystä 200 milj. euron varauksesta jää kehyspäätöksessä jakamatta 101 milj. euroa vuonna 2011. Jakamaton varaus on asetettu siten, että se on 60 milj. euroa vuonna 2008, 75 milj. euroa vuonna 2009 ja 90 milj. euroa vuonna 2010.

Taulukko 1. Vaalikauden kehys, milj. euroa

	2008	2009	2010	2011
Kehysmenot 8.3.2007 kehyspäätöksessä	32 662	32 938	32 896	32 977
Rakennemuutokset sekä hinta- ja kustannustasotarkistukset	78	120	133	133
Hallitusohjelman mukainen menolisäys ja menojen uudelleen kohdennus, netto	836	970	1 198	1 300
Vaalikauden kehys vuoden 2008 hintatasossa	33 577	34 028	34 226	34 409

Hallitusohjelmassa päätettiin kehysmenojen lisäyksestä ja joidenkin uudistusten voimaantuloajankohdasta. Menolisäysten ajoitus kehyskaudella täsmennetään tällä kehyspäätöksellä. Määrärahojen lisäyksiä on vakaan suhdannekehityksen turvaamiseksi pyritty painottamaan kehyskauden loppupuolelle.

¹ Kehysvalmistelussa luku on tarkentunut 251 milj. euroksi.

² Kun otetaan huomioon kansaneläkerahaston lakisääteisen maksuvalmiustavoitteen (4 prosenttia etuuksista) vaikutus kansaneläkkeen tasokorotuksen vuoksi, kehysmenot lisääntyvät yhteensä 1 056 milj. eurolla.

Kehysmenojen tasossa on maaliskuun kehyspäätökseen nähden tapahtunut lainsäädäntöön ja muihin laskentaperusteisiin perustuvia määrärahojen muutoksia sekä ratkaisuja, jotka eivät sisällyneet hallitusohjelman liitteen mukaisiin menolisäyksiin. Nämä tarkistukset vaikuttavat tulevien vuosien jakamattomaan varaukseen. Hallituksen uusia päätöksiä varten jäävä jakamaton varaus on pienimmillään kehyskauden ensimmäisenä vuonna kasvaen vuotta 2011 kohti. Siten menokehykseen jää kehyskauden jokaiselle vuodelle tilaa menojen tarkentumisia tai uusia toimenpiteitä varten.

Taulukko 2. Kehysmenojen 1,3 mrd. euron menolisäyksen jakautuminen ja jakamaton varaus, milj. euroa

	2008	2009	2010	2011
Hallitusohjelman mukainen menolisäys ja menojen uudelleen kohdennus, netto	836	970	1 198	1 300
Lisätalousarviovaraus	300	300	300	300
Hallitusohjelman liitteessä yksilöidyt menolisäykset	583	779	908	1 056
Hallitusohjelmasta aiheutuvat muut lisäykset	43	40	51	53
Hallitusohjelman edellyttämä menojen uudelleenkohdentaminen	-93	-195	-223	-251
Arviomuutokset ja muut pakolliset tarkistukset, netto	-56	-29	72	40
Jakamaton varaus	60	75	90	101

Hallitusohjelman mukaisesti:

- Hallitus sitoutuu noudattamaan asettamaansa menosääntöä ja siihen perustuvaa ensimmäistä kehyspäätöstä. Hallitusohjelman mukaisia toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin, kuin se on kehyspäätöksen puitteissa mahdollista.
- Hallitus arvioi hallitusryhmien johdon aloitteiden pohjalta vuosittain menojen painopistemutosten tarvetta esim. rakenteellisiin uudistuksiin tai poikkihallinnollisiin siirtoihin.
- Kehyksen kokonaistasoon tehdään vuosittain vain hintatasossa tai talousarvion rakenteessa tapahtuvia muutoksia vastaavat tarkistukset. Kehyspäätöksessä mahdollistetaan aiempaa joustavampi menettely menojen ajoituksen muuttuessa tai budjetoitaessa menoja uudelleen.
- Verrattuna edellisellä vaalikaudella sovellettuun kehysjärjestelmään kehyksen ulkopuolelle siirretään palkkaturvamenot, valtion osuus toimeentulotukimenoista, arvonlisäveromenoihin osoitetut määrärahat sekä teknisesti välitetyt suorituksia ja ulkopuolisten rahoitusosuuksia vastaavat menot. Kehyksen ulkopuolelta kehyksen piiriin siirretään valtion osuus Kansaneläkelaitokselle sairausvakuutuksesta johtuvista menoista ja valtion osuus vuorottelukorvauksesta.

- Kehyksen ulkopuolelle kuuluvat siten:
  - työttömyysturvamenot, valtion osuus Kansaneläkelaitokselle kansaneläkeläistä johtuvista menoista, valtion osuus toimeentulotukimenoista, palkkaturva, matalapalkkatuki ja asumistuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta.
  - korkomenot
  - valtion päättämien veromuutosten mahdolliset kompensatiot muille veronsaajille
  - sosiaaliturvamaksujen muutoksista johtuvat Kansaneläkelaitokselle maksettavien siirtomenojen muutokset
  - teknisesti välitettyjä suorituksia ja ulkopuolisilta saatavia rahoitusosuuksia määrältään vastaavat menot
  - veikkausvoittovaroja, tolopeleistä saatavia tuloja ja Raha-automaattiyhdistyksen tuloutusta vastaavat menot
  - finanssisijoitusmenot
  - arvonlisäveromenoihin osoitetut määrärahat
- Hallitus tarkastelee ennen uusia hankkeita koskevia ratkaisuja liikenneväylärakentamisen kokonaistilannetta kattavan selvityksen pohjalta. Liikenneväylien rakentamisen ja sen rahoituksen taso pyritään pitämään vuosittain vakaana. Mikäli maanrakentamisen kustannusten nousun ennakoidaan selvästi kiihtyvän korkean kapasiteetin käyttöasteen johdosta, päätetään hankkeiden aloitusten ja muun väylärakentamisen lykkäämisestä.
- Osakkeiden vuotuisten myyntitulojen ylittäessä 400 milj. euroa, voidaan ylityksestä enintään 25 prosenttia, kuitenkin enintään 150 milj. euroa, käyttää kertaluonteisiin osaamisiin, innovaatiota ja talouden kasvua edistäviin investointeihin kehyksen estämättä, ellei erityisiä muita syitä ole.
- Jos menojen taso lisätalousarvioiden jälkeen jää vuotuisen kehystason alle, voidaan budjetoimatta jäänyt erotus, kuitenkin enintään 100 milj. euroa, käyttää seuraavana vuonna kertaluonteisiin menoihin kehyksen estämättä.

Hallitusohjelmassa on sallittu tarkistukset kehyksen tasoon menojen ajoitusmuutosten ja menojen uudelleenbudjetoinnin perusteella. Jonkin menon ajoituksen muuttuessa voidaan kehyksen kokonaistasoon tehdä vastaava tarkistus. Tällöin jonkin vuoden kehystä korotetaan samalla määrällä kuin toisen vuoden kehystä alennetaan. Jos jonkin hankkeen tai vastaavan kokonaisuuden menot joudutaan budjetoimaan uudelleen, eikä aiempaa määrärahaa ole poistettu, korotetaan kehystä uudelleenbudjetoinnin vaatimalla määrällä.

3 Valtiontalouden kehykset hallinnonaloittain vuosille 2008—2011

Hallitusohjelmassa sovitut vuonna 2008 toteutettavat hallinnonalojen väliset rakenteelliset järjestelyt on otettu huomioon kehyspäätöksessä. Määrärahasiirrot täsmennyvät vuoden 2008 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Hallituksen päättämästä kehysmenojen lisäyksestä 251 milj. euroa rahoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vähentämällä muita menoja. Työvoimapolitiittisten toimenpi-

teiden, valmentavan koulutuksen sekä opintososiaalisten etujen määrärahoja vähennetään 107 milj. euroa työllisyyden parantuessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen jälkeenjääneisyyden korjaava maksu-uudistus lisää kuntien tuloja 60 milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia vähennetään vastaavasti. Lääkevaihdon mahdollisesta kieltämisestä johtuvat lisäkustannukset saatetaan potilaan omavastuun piiriin, mikä vähentää valtion menoja 7,4 milj. euroa. Valtion kustannusrasitusta Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkevastuiden kattamisesta alennetaan 20 milj. euroa siirtämällä asteittain Kansaneläkerahaston sijoitusomaisuutta laitoksen eläkevastuurahastoon. Eräitä kulttuurimäärärahoja siirretään 21 milj. euroa rahoitettavaksi veikkausvoittovaroista. Maa- ja metsätalousministeriön menoihin kohdennetaan 8 milj. euron vähennys. Muut uudelleenkohdennukset kohdistuvat mm. Finnvera Oyj:n luottotappioiden korvaamiseen, ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuuksiin, oikeusavun ehtoihin, sakon muuntorangaistuksen soveltamiseen, käräjäoikeuksien lautamiesjärjestelmän käytön vähentämiseen sekä oppilaitosten perustamiskustannuksiin.

Työllistämisen sekä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen määrärahoja vähennetään vuoden 2011 tasolla 107 milj. euroa työllisyyden parantuessa, ja niitä kohdistetaan tehokkaampiin työllisyyttä edistäviin toimiin, mm. ammatilliseen työvoimapolitiittiseen koulutukseen, erityisesti yritysten kanssa toteutettavaan koulutukseen, sekä yksityisen sektorin tukityöllistämiseen. Lisäksi niitä kohdennetaan elinikäisen oppimisen ohjelman mukaisesti yhteensä 21 milj. euroa ammatillisen peruskoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen opiskelijapaikkojen lisäämiseen, nuorten työpajatoimintaan, yliopistojen täydennyskoulutuksen kehittämiseen, avoimen ammattikorkeakoulun toiminnan tukemiseen sekä vapaan sivistystyön vahvistamiseen. Mainittuun lisäykseen kuuluu myös 8 milj. euron kohdennus puolustusministeriön pääluokkaan uusien säädösten mukaisen varusmiesten kuljettajakoulutuksen menoihin vuodesta 2009 lukien.

Kehyskauden aikana osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti lisärahoitusta kaikkiaan 350 milj. euroa osaamisen edistämiseen. Tästä määrästä kohdennetaan edellä mainitun elinikäisen oppimisen ohjelmaan suunnatun 21 milj. euron lisäksi opintotukeen 79 milj. euroa, yliopistojen rahoitukseen 80 milj. euroa, tutkimus- ja kehittämisrahoitukseen 90 milj. euroa ja perusopetukseen 80 milj. euroa. Kehyskauden lopussa edellä mainittuihin pinoalueisiin käytetään lähes 450 milj. euroa enemmän kuin valtion vuoden 2007 talousarviossa, jos myös muut kehyksiä koskevat päätökset ja laskenta-perusteiden muutokset otetaan huomioon.

Taulukko 3. Valtiontalouden kehykset hallinnonaloittain sekä arvio kehyksen ulkopuolisista menoista vuosina 2008—2011, milj. euroa vuoden 2008 hinta- ja kustannustasossa

Hallinnonala	2008	2009	2010	2011
23. Valtioneuvoston kanslia	54	55	53	54
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	6	6	6	6
24. Ulkoasiainministeriö	1 083	1 139	1 202	1 309
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	17	17	18	18
25. Oikeusministeriö	674	683	668	678
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	40	40	40	40
26. Sisäasiainministeriö	981	982	977	977

Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	44	45	45	45
27. Puolustusministeriö	2 147	2 164	2 162	2 168
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	239	244	243	244
28. Valtiovarainministeriö	6 513	6 704	6 664	6 714
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	290	300	401	411
29. Opetusministeriö	6 258	6 313	6 367	6 384
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	554	559	564	569
30. Maa- ja metsätalousministeriö	1 845	1 863	1 894	1 894
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	903	868	881	891
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	1 802	1 784	1 720	1 628
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	260	307	290	267
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	1 898	1 858	1 933	1 929
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	467	391	451	425
33. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö	9 526	9 693	9 783	9 867
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	4 374	4 238	4 175	4 126
35. Ympäristöministeriö	307	272	261	248
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	11	10	10	10
36. Valtionvelan korot	-	-	-	-
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	2 323	2 276	2 296	2 212
Hallinnonalojen kehykset yhteensä*	33 217	33 653	33 836	34 008
Lisätalousarviovaraus	300	300	300	300
Jakamaton varaus	60	75	90	101
Vaalikauden kehys	33 577	34 028	34 226	34 409
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista yhteensä	9 535	9 308	9 425	9 270

* Pääluokat 21 ja 22 sisältyvät loppusummaan.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Vaalikauden kehyksen ulkopuolelle jäävien menojen arvioidaan laskevan 9,5 mrd. eurosta 9,3 mrd. euroon vuosina 2008—2011 (taulukko 3).

Hallitusohjelman mukaisesti työnantajan matalapalkkatukea jatketaan vuoden 2010 jälkeen, mikä lisää kehyksen ulkopuolisia menoja 100 milj. euroa vuonna 2011. Lisäksi matalapalkkatukea laajennetaan vuodesta 2008 alkaen koskemaan myös nuoria ja vammaisia, mikä lisää tuen määrää 50 milj. eurolla vuositasolla. Vastaavanlainen tuki, erityistulon tuki, on budjetoitu matalapalkkatuen kanssa samalle momentille, minkä vuoksi myös tämän tuen tulkitaan kuuluvan hallitusohjelmassa kehyksen ulkopuolelle määritellyn matalapalkkatuki-käsitteen piiriin.

Kunnallisverotuksen perusvähennyksen korotuksen kompensoimiseksi kunnille varataan 90 milj. euroa vuodesta 2010 lähtien.

Valtionvelan korkomenojen ennakoitaan säilyvän vuosina 2008—2010 maaliskuun kehyspäätöksessä arvioidulla tasolla, mihin vaikuttaa myös se, että vuoden 2007 vahvistunut ylijäämäennuste kompensoi korkotason nousun vaikutusta. Vuoden 2011 korkomenojen arvio on noussut maaliskuusta noin 90 milj. euroa.

3.1 Hallinnonalakohtaiset linjaukset

Valtiontalouden kehysten valmistelun lähtökohtana on ollut 8.3.2007 annettu kehyspäätös. Tällä päätöksellä uudistetaan 8.3.2007 annetun kehyspäätöksen hallinnonalakohtaiset linjaukset tässä päätöksessä olevin täsmennyksin.

Valtioneuvoston kanslian kehyksessä puolue toiminnan tukemiseen osoitetaan lisäystä 3,7 milj. euroa vuonna 2008, 5 milj. euroa vuosina 2009 ja 2010 ja 2,4 milj. euroa vuonna 2011 suhteessa maaliskuun kehyspäätökseen. Samalla vaalikohtaisista tuista luovutaan. Valtion kriisi johtamismallin mukaisen ympärivuotisen tilannekuva- ja hälytysjärjestelmän rahoitukseen on varattu kehyskaudella yhteensä noin 4 milj. euroa.

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla kansainvälisiä kehitysyhteistyömenoja kasvatetaan kehyskaudella 6,5 milj. eurolla vuosittain siten, että vuonna 2011 niiden kokonaismäärä on 928 milj. euroa. Tämä vastaa hallitusohjelman päätöstä, jonka mukaan kehitysyhteistyömenojen tulee kehyskauden lopulla olla 25 milj. euroa 8.3.2007 päätettyä kehystä suuremmat.

Oikeusministeriön hallinnonalalla 8.3.2007 kehyspäätökseen viitaten käräjäoikeusverkoston tiivistämisessä tavoitteena on 25—30 käräjäoikeutta.

Vankitiloja peruskorjataan mm. asianmukaisten saniteettitilojen varmistamiseksi. Nopeutetaan vaativien rikosasioiden käsittelyä ja lisätään syyttäjien osallistumista esitutkintaan. Rakennetaan Inarin kirkonkylään Saamelaiskulttuurikeskus. Oikeusministeriön hallinnonalalla hallitusohjelmasta johtuvien uudelleen kohdennustarpeiden vuoksi korotetaan omavastuuta oikeusavussa rajaten korotuksen piiristä kuitenkin heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevat, vähennetään sakon muuntorangastuksen käyttö minimiin, luovutaan osittain lautamiesjärjestelmästä ja kohdennetaan pääosa säästöistä ruuhkaksiin tuomioistuimiin.

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla poliisipiirien määrää vähennetään muun muassa tuottavuusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi ja hallintorakenteita uudistetaan yhteen sovittaen käräjäoikeusverkostouudistuksen muutosten kanssa.

Pääosa Rajavartiolaitoksen rakennetusta kiinteistövarallisuudesta siirretään Senaatti-kiinteistöjen omistajahallintaan 1.1.2008 lukien. Hallinnansiirrosta aiheutuvat lisämenot korvataan Rajavartiolaitokselle. Senaatti-kiinteistöjen hallintaan ei kuitenkaan siirretä metsäalueita eikä saaria eikä myöskään partiomajoja, valvontatorneja ja vastaavia rakenteita.

Sisäasiainhallinnon tietohallinnon palvelukeskus perustetaan valtion palvelukeskusmuotoisena.

Hätäkeskuslaitoksen johtamisjärjestelmän kehittämiseen myönnetään 2 milj. euroa vuodelle 2008. Hätäkeskuslaitoksen palvelukyvyn ja toiminnan laatutason turvaamiseksi hätäkeskuslaitoksen toimintamäärärahaa korotetaan väliaikaisesti 2 milj. eurolla vuosina 2008 ja 2009. Kertaluonteinen määrärahalisäys mahdollistaa hätäkeskusten henkilöstömäärän väliaikaisen vahvistamisen 40 henkilötyövuodella. Vuodesta 2010 alkaen hätäkeskusten mahdolliset lisähenkilöstötarpeet katetaan uudelleen kohdentamalla sisäasiainministeriön henkilöstövoimavaroja valtionhallinnon tuottavuusohjelmassa määriteltyä laajemmin.

Maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpanoa varten varataan kehyskaudelle vuosittain 1 milj. euron määräraha.

Puolustusministeriön hallinnonalan määrärahojen mitoituksessa on otettu huomioon asteittain vuoteen 2011 mennessä 40 milj. euroon nouseva lisäys. Määrärahalisäykset kohdistetaan puolustusvoimien toiminnan tason palauttamiseen, asevelvollisten taloudellisen aseman parantamiseen vuodesta 2009 lukien, asevelvollisten terveystarkastuksista syntyvien menojen kattamiseen sekä valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon 2004 liittyvästä rakennemuutoksesta syntyvien menojen kattamiseen. Lisäksi puolustusmateriaalihankintoihin osoitetaan yhteensä 20 milj. euroa lisärahoitusta vuosille 2008—2010 varaosavajeen korjaamiseksi. Uusien säädösten mukaisen varusmiesten kuljettajakoulutuksen menoihin kohdennetaan 8 milj. euroa vuodesta 2009 lukien. Puolustushallinnon kiinteistöuudistuksen menojen kattamiseen varataan myös lisärahoitusta kehyskaudelle.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla valtion IT-strategian toimeenpanoon on osoitettu 12,9 milj. euroa vuodelle 2008 ja siitä eteenpäin vuoteen 2011 saakka 15 milj. euroa kullekin vuodelle. Tästä on kohdistettu yhteensä 23,9 milj. euroa sähköisen asioinnin ja asianhallinnan kärkihankkeiden toimeenpanon tarpeisiin ja 28 milj. euroa valtionhallinnon talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän sekä siihen liittyvän integraatiotarkoituksen hankintaan. Loppuosa varauksesta kohdennetaan myöhemmin.

Valtionhallinnon keskeisiin tietojärjestelmähankeisiin 8.3.2007 kehyspäätöksessä koko kehyskaudelle varatusta yhteensä 100 milj. eurosta kohdennetaan kiinteistöjärjestelmien uudistamiseen yhteensä 12,5 milj. euroa, vanhentuneiden oikeushallinnon tietojärjestelmien korvaamiseen yhteensä 6,1 milj. euroa, hätäkeskustietojärjestelmän uudistamiseen yhteensä 6,3 milj. euroa, valtionhallinnon yhteiskäyttöön tulevien taloushallinnon suunnittelun ja tilaustenhallinnan järjestelmien kehittämiseen ja hankintaan yhteensä 9,6 milj. euroa sekä hallinnon sähköistä asiointia, asianhallintaa ja järjestelmien integrointia edistäviin hankkeisiin yhteensä 4,7 milj. euroa. Loppuosa varauksesta kohdennetaan myöhemmin.

Kuntasektorin ja valtionhallinnon välistä tietohallinnon yhteistoimintaa KuntaIT- ja ValtIT-hankkeissa lisätään ja toiminnoissa pyritään yhteisiin linjauksiin.

Hallitusohjelman mukaisesti nykyuotoinen kihlakuntajärjestelmä puretaan ja kihlakunnanvirastojen yhteinen henkilöstö siirretään lähinnä heidän tehtäväalaansa vastaavan viranomaisen palvelukseen. Kihlakuntajärjestelmään varataan lisärahoitusta 2 milj. euroa vuodelle 2008.

Kuntien yhdistymisavustuksiin ja yhteistoiminnan tukemiseen on varattu 44 milj. euroa vuonna 2008, minkä jälkeen yhdistymisten lisääntyessä avustukset nousevat 93,4 milj. euroon vuonna 2009 ja ovat kehyskauden lopussa arviolta 96 milj. euroa. Yhdistymisten määräksi on arvioitu yksi vuonna 2008, 17 vuonna 2009, neljä vuonna 2010 ja viisi vuonna 2011. Hallitusohjelman mukaisesti harkinnanvaraista rahoitusjärjestelmää jatketaan. Harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin varataan 20 milj. euroa vuonna 2008, 12,5 milj. euroa vuonna 2009, 5 milj. euroa vuonna 2010 ja 2,5 milj. euroa vuonna 2011.

Hallitusohjelman mukaisesti valtion hallinnon työpaikkojen alueellistamista jatketaan hallituskaudella aiempaa tasaisemmin maan eri osiin ja siirtymäkauden järjestelyjä tuetaan tarvittaessa taloudellisesti.

Opetusministeriön hallinnonalalla tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusta lisätään korottamalla Suomen Akatemian myöntämisvaltuutta 28 milj. eurolla ja toimintamäärärahaa 19 milj. eurolla vuoteen 2011 mennessä.

Yliopistojen perusrahoitusta lisätään hallitusohjelman mukaisesti kustannustason muutoksen lisäksi vuosittain 20 milj. eurolla. Yliopistojen toimintamenojen tasoa vaudutaan korottamaan vuonna 2009 lisäksi 10 milj. eurolla Senaatti-kiinteistöjen kanssa tehtyjen vuokrasopimusten uusimiseksi. Sopimusten todettiin yliopistojen tilavuokraselvityksessä jääneen selvästi jälkeen kohtuullisesta käyvästä vuokratasosta.

Yliopistojen, korkeakoulujen ja Suomen Akatemian tuottavuusohjelmia suunnataan rakenteellisiin ja toiminnallisiin uudistuksiin. Toiminnan tehostamistavoite kohdistuu lähinnä hallinto- ja tukipalveluihin sekä opetusta ja tutkimusta palvelemaan toimintaan siten, että koulutuksen ja tutkimuksen vaikuttavuutta ei heikennetä. Yliopistojen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut keskitetään palvelukeskukseen.

Teknillinen korkeakoulu, Helsingin kauppakorkeakoulu ja Taideteollinen korkeakoulu yhdistetään innovaatioyliopistoksi. Samalla turvataan hallinnolliset ja taloudelliset edellytykset sille, että uusi yliopisto voi tarjota puitteet korkeatasoiselle tutkimukselle ja opetukselle. Yliopiston on tarkoitus aloittaa toimintansa vuonna 2009. Innovaatioyliopiston toimintamäärärahoja lisätään myöhemmin siirtoina muista määrärahoista.

Opintorahaa korotetaan 15 prosentilla kaikilla koulutusasteilla syyslukukaudella 2008 ja opiskelijan omia tulorajja 30 prosentilla vuoden 2008 alusta lukien.

Suomen Islamilaiselle Neuvostolle osoitetaan 60 000 euroa vuotuista avustusta.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia lisätään. Ikäluokkien pienenemisestä johtuva laskennallinen säästö, noin 80 milj. euroa, kohdennetaan koulutuksen laadun kehittämiseen tavoitteena mm. opetusryhmien koon pienentäminen sekä tuki- ja erityisopetuksen vahvistaminen.

Ammatillista peruskoulutusta laajennetaan määräaikaisesti keskimäärin 2 000 opiskelijalla vuodesta 2008 alkaen. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävää lisäkoulutusta laajennetaan 1 600 opiskelijalla vuonna 2008 ja sen jälkeen vähemmän. Näihin koulutuksen laajennuksiin kohdennetaan lisärahoitusta noin 14 milj. euroa vuonna 2008 ja keskimäärin noin 10 milj. euroa vuodesta 2009 lähtien. Muuta aikuiskoulutusta ja elinikäisen oppimisen edellytyksiä parannetaan asteittain 3,5 milj. euron lisämäärärahalla. Osana hallitusohjelman edellyttämää menojen uudelleenkohdentamista ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuutta vähennetään 5 milj. euroa vuosittain.

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot käytetään tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön edistämiseen jakosuhdelain mukaisesti. Voittovarojen budjetoitava tuottoarvio on 419 milj. euroa vuonna 2008 ja kasvaa vuosittain 5 milj. eurolla 434 milj. euroon vuonna 2011. Osana hallitusohjelmassa päätettyä 250 milj. euron uudelleenkohdennusta valtionavustukset yksityisoikeudellisten taidelaitosten tilakustannuksiin

sekä Kansallisteatterin lainanhoitokulut siirretään maksettaviksi veikkausvoittovaroista. Jakosuhdelakia sovellettaessa kiinnitetään erityistä huomiota taiteen tarpeisiin.

Toteutetaan Museoviraston tilojen uudistus. Nuorten työpajatoiminnan kansallista rahoitusta lisätään osana elinikäisen oppimisen ohjelmaa siten, että tasokorotus on hallitusohjelman mukaisesti 2 milj. euroa vuonna 2011.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan kehyksiin on sisällytetty hallitusohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden rahoitus. Maatalouden toimintaedellytyksiä vahvistetaan vuoteen 2011 mennessä 60 milj. eurolla ja metsätalouden 20 milj. eurolla. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotukimenoissa huomioidaan tapahtunut korkotason nousu sekä lainakannan kasvu.

Osana hallitusohjelman toteutusta maatilatalouden kehittämisrahaston toimintamahdollisuuksia vahvistetaan vuotuisella noin 30 milj. euron budjettisiirrolla.

Kehyspäätöksessä on otettu huomioon suomalaisen ruuan edistämishojelman käynnistäminen ja metsäsektorin tulevaisuuskatsauksessa ehdotettuja määrärahalisäyksiä uusiutuvan energian edistämiseen. Bioenergiatuotannon avustuksiin kohdennetaan 5 milj. euroa. Kiinteistöjen kirjaamisjärjestelmä siirretään käräjäoikeuksista Maanmittauslaitokselle. Maatalouden tuki- ja valvontajärjestelmien tarpeeton byrokratia karsitaan.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla 8.3.2007 hyväksytyyn kehyspäätökseen verrattuna merkittävimmät erot aiheutuvat hallitusohjelman lisäyksistä perusväylänpidon, joukkoliikenteen ja lehdistötuen määrärahoihin, eräiden liikennehankkeiden viivästymisistä, puuhuollon kuljetusedellytysten parantamisesta vuonna 2008 perustienpidon 20 milj. euron kertarahoituksella, saariston yhteysalusliikenteen 1 milj. euron määrärahalisäyksestä, Kehäradan rakentamisen ja Lusi—Mikkeli-tien parannuksen aloitusten siirtämisestä vuodelle sekä kauppa-alusten miehistökustannustuen jatkamisesta. Kehäradan osalta jatketaan kuitenkin teknistä valmistelua.

Liikennehankkeiden määrärahat ovat yhteensä 247 milj. euroa vuonna 2007 ja nousevat 462 milj. euroon vuonna 2008, 463 milj. euroon vuonna 2009, 390 milj. euroon vuonna 2010 ja 291 milj. euroon vuonna 2011. Lisäksi liikennehankkeista arvioidaan aiheutuvan määrärahatarpeita vuoden 2011 jälkeen yhteensä 818 milj. euroa. Kehyskaudella määrärahaa käytetään 24 liikennehankkeen rahoitukseen, joista 21 hanketta on käynnissä. Lisäksi vuodelle 2011 on varattu määrärahaa myöhemmin määriteltäville liikennehankkeille. Hallitusohjelmassa tarkoitettuun liikennepolitiikan selonteokoon sisällytetään vaalikauden 2007—2011 väyläinvestointiohjelma. Tällöin hallitus myös tarkastelee erityisesti uusia rahoitusratkaisuja ja valtion omaisuuden myyntitulojen käyttöä liikenneinvestointeihin.

Uusi työ- ja elinkeinoministeriö aloittaa toimintansa 1.1.2008. Uuteen ministeriöön yhdistetään kauppa- ja teollisuusministeriön sekä työministeriön nykyiset tehtävät lukuun ottamatta pakolais- ja siirtolaisuusasioita sekä kuntouttavan työtoiminnan, työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaalisten etujen ja työmarkkinatuen määrärahoja. Lisäksi uuteen ministeriöön tulee kuulumaan aiemmin sisäasiainministeriöön kuulunut alueiden ja hallinnon kehittämisosasto lukuun ottamatta alue- ja paikallishallintoyksikköä ja KuntaIT-yksikköä.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla lisätään teknologia- ja innovaatiopolitiikan rahoitusta yhteensä 35 milj. eurolla vuoden 2011 tasossa 8.3.2007 kehyspäätökseen verrattuna. Teknologian- ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen myöntämismäärät kasvavat 17 milj. eurolla sekä Tekesin ohjelmatoiminnan ja toimintamenojen määrärahat 4,6 milj. eurolla suhteessa maaliskuun kehyspäätökseen. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen rahoitus lisääntyy vastaavasti 2 milj. eurolla.

Yritysten kehitys- ja investointihankkeiden tukemisen valtuutta nostetaan 14,8 milj. eurolla, josta 9,8 milj. euroa käytetään yksinyrittäjien tukijärjestelmän aluelaajennukseen sekä 5 milj. euroa hallitusohjelman linjausten mukaisesti yritystoiminnan investointi- ja kehittämisrahoituksen lisäämiseen. Yksinyrittäjien tukikokeilu on voimassa vuoden 2011 loppuun. YritysSuomi-portaalin ylläpitoon varataan vuosittain 1 milj. euroa. Finnvera Oyj:n korkotukilainavaltuuksia korotetaan 8 milj. euroa lähinnä kaivos- ja kehittämisrahoitusta varten. Kansainvälistymisavustuksen valtuus nostetaan 17,5 milj. euron tasolle vuonna 2008 ja 20 milj. euroon vuonna 2010. Kuljetustukea jatketaan 5 milj. euron vuositasolla.

Energiatuen ja biopolttoaineiden uusien tuotantoteknologioiden kehittämisen valtuudet ovat maaliskuun 2007 kehyspäätökseen verrattuna 10 milj. euroa korkeammat vuonna 2011.

Työvoimapolitiikassa vähennetään hallitusohjelman mukaisesti työvoimapolitiittisten toimenpiteiden määrärahoja työllisyyden parantuessa ja toimien painottuessa kustannus- ja tuotto-suhteeltaan edullisempiin. Määrärahat laskevat 520,2 milj. eurosta vuonna 2008 469,7 milj. euroon vuonna 2011. Työllisyysmäärärahoja suunnataan uudelleen siten, että niillä nykyistä paremmin tuetaan työttömien työllistymistä avoimille työmarkkinoille ja näin helpotetaan työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaa. Painopistettä siirretään yritysten kanssa toteutettavaan ammatilliseen työvoimapolitiittiseen koulutukseen, erityisesti yritysten kanssa toteutettavaan koulutukseen, sekä yksityisen sektorin tukityöllistämiseen. Vastaavasti vähennetään valmentavaa koulutusta sekä valtio- ja kuntasektorin tukityöllistämistä. Työllisyysperusteisten investointien taso on 8 milj. euroa vuonna 2011. Lisäksi työvoimakoulutuksen yksikköhinnoinnissa on otettu huomioon kustannustason nousu. Siviilipalvelusmiesten asumiskustannuksiin kohdennetaan 2 milj. euron lisäys.

Maakunnan kehittämisrahan sitomattomaan osuuteen varataan lisärahoitusta 0,5 milj. euroa vuodelle 2010 ja 1 milj. euroa vuodelle 2011.

Rakennerahastovaroja varaudutaan käyttämään EU:n lainsäädännön puitteissa tarpeellisesti määrin äkillisten rakennemuutosalueiden tarpeisiin. Tuottavuus- ja keskittämistoimenpiteiden vaikutuksena rakennerahastojen hallinnointi kevenee.

Kainuun maakunnan kehittämisrahaa korotetaan vuosille 2010 ja 2011 yhteensä 8,7 milj. euroa Talvivaaran kaivoksen perustamiseen liittyvien liikenneyhteyksien rakentamisen johdosta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määrärahat lisääntyvät kehyspäätöksen mukaan pääasiassa hallitusohjelmassa päätettyjen uudistusten seurauksena noin 0,5 mrd. eurolla 8.3.2007 kehyspäätökseen verrattuna vuonna 2011. Voimavarojen lisäys jakaantuu puoliksi tulonsiirtojen ja palvelujen kesken.

Kunnille maksettavat sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset valtionosuudet kasvavat kehyskaudella yhteensä 612 milj. euroa. Hallitusohjelman toteuttamiseen liittyen kunnille maksettavia sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia korotetaan maaliskuun 2007 kehyspäätökseen verrattuna noin 171 milj. eurolla vuonna 2008, 193 milj. eurolla vuonna 2009, 214 milj. eurolla vuonna 2010 ja 235 milj. eurolla vuonna 2011. Lisäys kohdistuu muun muassa perusterveydenhuollon vahvistamiseen, kotipalvelun ja vanhusten laitoshoidon henkilöstön lisäämiseen, omaishoidon kattavuuden parantamiseen ja tuen kehittämiseen, vammaisten henkilökohtaisen avustusjärjestelmän kehittämiseen, perhehoidon kehittämiseen sekä lapsiperheiden kotipalvelujen parantamiseen. Vuonna 2009 korotetaan lasten kotihoidon tuen hoitorahaa 20 eurolla ja yksityisen hoidon tukea 23 eurolla. Lisäksi vuonna 2010 korotetaan osittaista hoitorahaa 20 eurolla. Näiden korotusten kustannusvaikutus on yhteensä noin 25 milj. euroa, josta valtionosuus on noin 8,5 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen ja valtionosuuksien kokonaisuutta käsitellään peruspalveluohjelman yhteydessä luvussa 5.

Valtion ja kuntien välinen täysimääräinen kustannustenjaon tarkistus lisää sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia 226 milj. euroa ja täysimääräinen indeksikorotus 137 milj. euroa.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annettuun puitelakiin liittyvä eräiden tehtävien kustannusneutraali siirto valtion rahoitettavaksi vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia yhteensä 110,2 milj. euroa vuonna 2009. Näistä elatustuen osuus on 88 milj. euroa, ulkomaalaisten sairaanhoitokorvausten osuus 7 milj. euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen selvitysten osuus 5 milj. euroa ja tulkkipalvelujen 10 milj. euroa.

Valtion päättämien toimenpiteiden lisäksi kuntien valtionapuihin vaikuttavat automaattisesti kehyskaudella tapahtuva ikärakenteen ja väestön määrän muutos. Muutoksesta johtuen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien arvioidaan lisääntyvän vuosina 2008—2011 yhteensä 170 milj. eurolla.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kehittämiseen ja turkistuottajien lomituspalvelujen käynnistämiseen on kehyskaudella varattu yhteensä 15 milj. euroa. Maatalousyrittäjien vuosilomapäiviä lisätään yhdellä vuonna 2008 ja yhdellä vuonna 2010. Muita maatalouslomituksen kehittämistyöryhmän ehdotuksia ryhdytään toteuttamaan asteittain.

Tulonsiirtojen osalta korotetaan 1.1.2008 lukien lapsilisän yksinhuoltajakorotusta 10 eurolla kuukaudessa, minkä kustannusvaikutus on 18,8 milj. euroa vuodessa. Lapsilisiä korotetaan 10 eurolla kuukaudessa 3. lapsesta alkaen 1.1.2009 alkaen, minkä kustannusvaikutukset ovat noin 17 milj. euroa vuodessa. Kansaneläkkeitä korotetaan vuoden 2008 alussa 20 eurolla kuukaudessa, minkä kustannusvaikutus useaan etuuteen yhteensä ja mukaan lukien vaikutus kansaneläkerahaston maksuvalmiusvaatimukseen on noin 166 milj. euroa.

Hammaslääkäripalkkioiden korvaustaso nostetaan 40 prosenttiin korvausperusteesta, ja tästä aiheutuva lisäys valtion osuuteen sairaanhoitovakuutuksen kustannuksista on arviolta 13 milj. euroa vuodessa. Lääkekorvausjärjestelmää kehitetään kustannusten nousun hillitsemiseksi viitehintajärjestelmän käyttöönottoa selvitelleen työryhmän selvitysten pohjalta. Ensimmäisenä vaiheena lääkevaihdon mahdollisesta kieltämisestä

tä johtuvat lisäkustannukset saatetaan vuonna 2009 potilaan omavastuun piiriin, minkä arvioidaan alentavan sairaanhoitovakuutuksen kustannuksia noin 15 milj. eurolla ja valtion rahoitusosuutta noin 7,4 milj. eurolla. Valtion kustannusrasitusta Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkevastuiden kattamisesta alennetaan siirtämällä asteittain Kansaneläkerahaston sijoitusomaisuutta laitoksen eläkevastuurahastoon. Sairausvakuutuksen ja kansaneläkevakuutuksen valtionosuuksiin sisältyvien vuotuisten eläkekatekustannusten arvioidaan tämän johdosta alenevan vuoteen 2011 mennessä yhteensä 20 milj. eurolla.

Vähimmäisäitiys-, isyys-, ja vanhempainrahat sekä sairauspäivärahojen vähimmäistaso korotetaan työmarkkinatuen tasolle 1.1.2009 alkaen, minkä kustannusvaikutukseksi on arvioitu 32—35 milj. euroa vuodessa. Isyysvapaan pidennys kahdella viikolla lisää päivärahamenoja arviolta 23 milj. euroa vuonna 2010 ja seuraavina vuosina 35 milj. euroa; valtion lisämenot ovat noin 1 milj. euroa vuodessa.

Hallitusohjelman mukaisesti työmarkkinatuen ylläpitokorvauksen korottamiseen osoitetaan vuositasolla 6 milj. euroa. Ylläpitokorvaukseen ehdotetaan yhden euron tasokorotusta vuodesta 2010 lähtien työttömien kannustamiseksi aktiivitoimiin.

Samapalkkaisuusohjelman toteuttamiseen on varattu 0,2 milj. euron vuosittainen määräraha.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla kehyksessä on otettu huomioon hallitusohjelmassa sovittu 10 milj. euron lisäys korjaus- ja energia-avustuksiin. Luonnonsuojelussa kohdennetaan lisävoimavaroja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) jatkotoimenpiteisiin. Lisäksi ohjelman toimenpiteitä on varhennettu vuodelle 2007. Vastaavat määrärahat, yhteensä 3 milj. euroa, on vähennetty maaliskuun kehyspäätökseen vuodelle 2011 sisältyneestä kehysvarauksesta. Ympäristötöiden rahoitus nousee vuonna 2008 11,5 milj. euroon, minkä ohella haja-asutusalueiden jätevesihuoltoa tuetaan vuosittain yhteensä noin 4 milj. eurolla. Asuntojen energia- ja korjausavustuksista varaudutaan osoittamaan rahoitusta vesihuoltohankkeisiin ja tarkistamaan avustusehtojen tulorajoja.

3.2 Poliittikaohjelmat

Hallitusohjelmassa on päätetty kolmesta poikkihallinnollisesta poliittikaohjelmasta, jotka ovat työn, yrittämisen ja työelämän poliittikaohjelma, terveyden edistämisen poliittikaohjelma ja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin poliittikaohjelma. Vaalikauden kehykseen sisältyvät myös poliittikaohjelmien toteuttamiseen tarvittavat määrärahat. Hallitus päättää mahdollisesta määrärahojen kohdentamisesta poliittikaohjelmille vuosittain kehys- ja budjettimenettelyssä. Poliittikaohjelmien omaan käyttöön voidaan ottaa sijoitusministeriöiden toimintamenoihin vuosittain määrärahoja hallintomenoihin ja erilaisten hankkeiden rahoitukseen. Lisäksi talousarvioesityksessä voidaan määritellä esimerkiksi momenttien perusteluissa aiempaa tarkemmin, missä määrin määrärahoja käytetään poliittikaohjelmien tarkoituksiin.

3.3 Tuottavuusohjelman toteuttaminen

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus jatkaa valtionhallinnon tuottavuusohjelman toteuttamista ja päättää kevään 2008 kehyksen yhteydessä uusista toimenpiteistä.

Edellisen hallituksen päättämät tuottavuutta lisäävät toimenpiteet johtavat palvelujen ja hallinnon uudistumisen ja tehostumisen ohella valtion henkilöstömäärän pienemiseen vuodesta 2005 vuoteen 2011 mennessä yhteensä noin 9 600 henkilötyövuodella sekä vastaaviin menojen uudelleenkohdentamismahdollisuuksiin. Kehyskaudella 2008—2011 tuottavuustoimenpiteet pienentävät henkilöstötarvetta tästä kokonaismäärästä yhteensä noin 8 500 henkilötyövuodella. Vastaavasti henkilöstön luonnollisen poistuman arvioidaan kehyskaudella 2008—2011 olevan noin 23 000 henkilöä, joista varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyy 12 000.

Tässä kehyspäätöksessä on otettu huomioon edellisen hallituksen päättämän tuottavuusohjelman mukaiset toimenpiteet kuitenkin siten, että joidenkin ministeriöiden ehdotusten pohjalta on tehty toimenpiteiden uudelleenkohdennuksia ja ajoitusten muutoksia vuosina 2008—2010.

Hallinnonaloittaisissa tuottavuustavoitteissa on otettu huomioon hallitusohjelman mukaiset vuonna 2008 toteutettavat hallinnonalojen väliset rakenteelliset järjestelyt. Tuottavuustavoitteiden hallinnonalojen välisiä siirtoja voidaan tarkentaa hallinnonalojen välisten järjestelyiden jatkovalmistelusta saatavien tietojen perusteella pitäen kiinni asetetusta kokonaistavoitteesta.

Taulukko 4. Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutukset henkilöstötarpeeseen

Hallinnonala	Htv-vähennykset kehyspäätöksessä 2007—2011
VNK	-22 ¹⁾
UM	-133
OM	-720
SM	-603
PLM	-1 860
VM	-1 930
OPM	-1 300
MMM	-580
LVM	-480
TEM	-1 137
STM	-340
YM	-250
Hallinnonaloittain kohdentamattomat	-290
Yhteensä	-9 645

1) josta 11 VNK:sta ja 11 muilta hallinnonaloilta

Hallitus tarkastelee tuottavuusohjelman toteuttamistilannetta toimenpiteittäin alkusyksystä 2007 valtiovarainministeriön koordinoiman työn pohjalta ja sopii mahdollisesti

tarvittavista uudelleenkohdennuksista ja korvaavista toimenpiteistä edellä todettujen hallinnonaloittaisten vähennystavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi.

Hallitusohjelman mukaisesti jo tehtyjen tuottavuustoimia koskevien päätösten toimeenpanon rinnalla käynnistetään välittömästi uusien toimenpiteiden valmistelu. Vanhuuseläkkeelle siirtymisen kasvun takia valtion henkilöstön luonnollinen poistuma nousee varsinkin vuodesta 2011 lähtien ja pysyy korkealla tasolla koko ensi vuosikymmenen. Vuonna 2007 vanhuuseläkkeelle siirtyy noin 2 100 valtion palveluksessa olevaa ja vuodesta 2012 lähtien vuosittain jo yli 3 700 henkilöä. On perusteltua varsinkin työvoimakilpailun asettamien haasteiden mutta myös menopaineiden takia jatkaa palvelujen ja hallinnon uudistumiseen ja tehostumiseen johtavien tuottavuustoimenpiteiden toteuttamista sekä valmistella ja päättää uusien toimenpiteiden toteuttamisesta. Hallinnon kehittämistoimenpiteet toteutetaan siten, että voimavaroja kohdennetaan uudelleen ja niiden käyttö tehostuu.

Hallitus tarkastelee tuottavuustoimia koskevia uusia ehdotuksia loppusyksystä 2007 ja tekee päätökset lisätoimista kevään 2008 kehyksen yhteydessä. Hallitus tähtää siihen, että uusilla toimenpiteillä voidaan tuottavuutta parantaa siten että valtion henkilöstömäärä supistuu edelleen 4 800 henkilötyövuodella. Toimenpiteet toteutetaan samalla huolehtien palvelutasosta ja toiminnan kehittämisestä. Kehyksessä on varauduttu tuottavuutta lisäävien tietotekniikka- ja muiden hankkeiden rahoitukseen.

Vuoden 2008 kehyksen yhteydessä päätettävillä uusilla tuottavuutta lisäävillä toimenpiteillä vaikutetaan erityisesti kehyskauden loppuvuosien tuottavuuskehitykseen. Lisäksi niiden vaikutukset ulottuvat vuoden 2011 jälkeiseen aikaan, jolloin ikärakenteesta johtuva henkilöstön vanhuuseläkkeelle siirtyminen entisestään kasvaa.

Luonnollinen poistuma antaa merkittävän mahdollisuuden toteuttaa palvelukykyä, tehokkuutta ja tuottavuutta lisääviä laajojakin uudistuksia voimassa olevia palvelussuhteita vaarantamatta. Hallituksen tavoitteena on, että tuottavuutta parannetaan rinnan työelämän laadun kanssa. Tuottavuuden paranemisen edellytyksiä ovat hyvä johtaminen ja esimiestyö sekä yhteistoiminta. Tuottavuusohjelmien toteuttaminen sovitetaan henkilöstön palvelusuhteiden turvaamisen, työn jatkuvuuden ja työelämän laadun kehittämisen tavoitteisiin. Tuottavuusohjelmat tulee valmistella ja toteuttaa hyvässä yhteistoiminnassa henkilöstön ja sen edustajien kanssa kaikilla tasoilla.

Tuottavuusohjelmien toteuttamisessa sovelletaan valtioneuvoston 23.3.2006 tekemää muutostilanteiden henkilöstöpolitiikkaa koskevaa periaatepäätöstä, joka on valmisteltu yhteistoiminnassa valtion henkilöstöjärjestöjen kanssa.

Talous - ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset

Aiempien päätösten mukaisesti valtionhallintoon on päätetty perustaa viisi talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta (Oikeushallinnon palvelukeskus, Sisäasiainhallinnon palvelukeskus ja Puolustushallinnon palvelukeskus, Valtiokonttorin tulosityksikkönä toimiva palvelukeskus sekä yliopistoille palveluja tuottava talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus), jotka muodostavat palvelukeskusverkoston. Kehyksessä on varauduttu hankkimaan palvelukeskusten ja virastojen käyttöön yhteinen, keskitetysti rahoitettu talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmä.

Palvelukeskusverkoston kustannustehokkaan toiminnan varmistamiseksi selvitetään valtiovarainministeriön johdolla vuoden 2007 loppuun mennessä toimenpiteet, joiden

tavoitteena on muodostaa valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusverkostosta yksi hinnaltaan ja laadultaan kilpailukykyisiä palveluja tuottava, yhtenäisesti johdettu, yhteisiä toimintatapoja ja rakenteita noudattava sekä yhtenäisin henkilöstö- ja palkkapolitiisin periaattein useissa toimipisteissä toimiva yksikkö valtiovarainministeriön hallinnonalalla vuoteen 2011 mennessä.

4 Tuloarviot ja valtiontalouden tasapaino

Valtiontalouden tuloarvioiden lähtökohtana on kansantalouden keskipitkän aikavälin kehitysarvio, josta on johdettu veropohjien kehitysarviot. Lisäksi on otettu huomioon hallitusohjelman veropoliittiset linjaukset. Veroperustemuutosten tarkka mitoitus ja ajoitus täsmentyvät myöhemmillä päätöksillä, mutta merkittävimmät kevennykset toteutetaan kehyskauden loppupuolella. Laskelmissa on tehty veroperustemuutosten ajoituksesta tekninen oletus. Verotuksen kokonaisrasitukseen vaikuttaa valtion päätösten ohella kunnallisverotuksen taso sekä se, että työeläkkeiden rahoituksen turvaamiseksi työeläkevakuutusmaksu nousee vuosittain runsaalla 0,2 prosenttiyksiköllä aina vuoteen 2030 saakka.

Hallituksen veropolitiikan tavoitteena on edistää työllisyyttä, yrittäjyyttä ja osaamista sekä lisätä verotuksen oikeudenmukaisuutta. Hallitusohjelman mukaan veropoliittiset toimet mitoitetaan niin, etteivät ne vaaranna julkisen talouden pitkän ajan kestävyyttä eivätkä Suomen vakaushjelmaan sisältyviä sitoumuksia. Veromuutosten ajoituksessa otetaan huomioon suhdannetilanne kasvun pitämiseksi mahdollisimman vakaana. Tuloveronkevennyksien mitoituksessa ja ajoituksessa otetaan huomioon lisäksi palkkaratkaisut.

Hallitusohjelman mukaiset veronkevennykset alentavat päivitettyjen arvioiden mukaan valtion verotuottoja vuonna 2011 yhteensä 2,2 mrd. euroa ja eräiden valmisteverojen korotukset lisäävät verotuloja 330 milj. euroa suhteessa 8.3.2007 annettuun kehyspäätökseen sisältyvään arvioon. Työn verotusta kevennetään 1,6 mrd. euroa. Tähän kevennykseen sisältyy hallitusohjelman mukaisen 1,1 mrd. euron kevennyksen lisäksi 8.3.2007 annetun kehyspäätöksen oletus, että ansiotulojen verotusta kevennetään siten, että verotus ei reaaliansioiden nousun seurauksena kiristy. Lisäksi tuloveroasteikkoon toteutetaan vuosittain inflaatiotarkistukset. Työn verotuksen keventämisen lisäksi eläkkeensaajien verotusta kevennetään.

Perintö- ja lahjaveroa kevennetään yhteensä 165 milj. eurolla. Elintarvikkeiden arvonlisäveroprosenttia alennetaan 5 prosenttiyksiköllä, mikä vähentää verotuottoa 0,5 mrd. euroa. Alkoholiuomaveron ja energiaverojen korotukset lisäävät verotuloja 330 milj. eurolla.

Valtion omistamien osakkeiden myyntituloiksi on oletettu vuosittain 400 milj. euroa.

Budjettitalouden varsinaisten tulojen arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin 2 % vuodessa (liite 3). Veronkevennyksien seurauksena verotulojen kasvuksi arvioidaan kehyskaudella vajaat 2 % eli hieman bruttokansantuotteen kasvua vähemmän.

Valtionvelan määrän oletetaan tänä vuonna laskevan noin 58 mrd. euroon eli noin 33 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden arvioidaan ennustelaskelmissa olevan ylijäämäinen kehyskauden ensimmäisinä vuosina mutta muuttuvan alijäämäiseksi vuonna 2010. Hallituksen tavoit-

teena on kuitenkin, että työllisyyttä tukevien rakenteellisten uudistusten ansiosta valtiontalouteen muodostuu yhtä prosenttia BKT:sta vastaava rakenteellinen ylijäämä vaalikauden lopussa. Mikäli työllisyyttä pystytään lisäämään hallitusohjelmassa mainitulla 80 000—100 000 hengellä ja talouskasvu olisi keskimäärin noin prosenttiyksikön korkeampi kuin peruslaskelmassa, hallituksen tavoite yhden prosentin rakenteellisesta ylijäämästä vuonna 2011 on saavutettavissa. Julkisen talouden kestävyyslinjan turvaamiseksi hallitus sitoutuu Suomen voimassa olevan vakausohjelman mukaiseen toimintalinjaan valtiontalouden vahvistamiseksi.

Valtion velka alenisi ennusteen mukaan kehyskauden alkupuolella mutta kääntyisi nousuun vuonna 2010. Valtionvelan suhteen bruttokansantuotteeseen arvioidaan kuitenkin koko kehyskauden säilyvän viime vuosien laskevalla uralla nimellisen bruttokansantuotteen kasvaessa. Vaalikauden lopulla valtionvelan arvioidaan olevan noin 58 mrd. euroa, mikä vastaa vajaata 30 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Hallitus lähtee hallitusohjelman mukaisesti siitä, että valtiontalouden alijäämä ei edes poikkeuksellisen heikon talouskehityksen oloissa saa ylittää 2 ½ prosenttia bruttokansantuotteesta. Jos alijäämä uhkaa ennusteiden valossa muodostua tätä suuremmaksi, hallitus esittää viipymättä tarvittavat menojen vähentämistoimenpiteet ja muut toimenpiteet ylityksen välttämiseksi.

5 Peruspalveluohjelma

Vuoden 2006 ennakkollisten tilinpäätöstietojen mukaan kuntien ja kuntayhtymien vuosikate oli 2 mrd. euroa. Vuosikate koheni selvästi edellisvuodesta ja riitti kattamaan sekä käyttöomaisuuden poistot että nettoinvestoinnit. Huolimatta kuntien talouskehityksen yleisestä paranemisesta heikon talouden kuntien määrä oli edelleen suuri. Kuntien velkaantumisen jatkui, ja velan määrä lisääntyi 700 milj. eurolla.

Vuonna 2007 kuntien ja kuntayhtymien vuosikatteen arvioidaan edelleen paranevan ja ylittävän selvästi käyttöomaisuuden poistot.

Kuntatalouden kehitysarviolaskelmat vuosille 2008—2011 perustuvat valtiovarainministeriön arvioon kokonaistaloudellisesta kehityksestä keskipitkällä aikavälillä. Arvion mukaan talouskasvun edellytykset heikkenevät lähivuosina väestön ikääntymisen ja siitä johtuvan työvoiman tarjonnan vähenemisen seurauksena.

Vuosina 2008—2011 kehitysarviolaskelmien mukaan kuntien ja kuntayhtymien vuosikate ylittää selvästi poistot. Tulorahoituksen arvioidaan riittävän kattamaan nettoinvestoinnit, jolloin kuntien kokonaisvelka ei enää kasva. Toimintamenojen kasvuksi arvioidaan keskimäärin 4,6 prosenttia vuodessa. Henkilöstön määrän arvioidaan lisääntyvän noin 4000 henkilöllä vuosittain, mikä johtuu pääosin sosiaali- ja terveys-toimen arvioidusta lisätarpeesta. Verotulojen ja valtionosuuksien ennakoidaan kasvavan yhteensä keskimäärin 4 prosenttia vuodessa. Nettoinvestointien oletetaan pysyvän vuoden 2007 tasolla.

Tämänhetkisistä varsin suotuisista talouden näkymistä huolimatta on suuri riski, että kuntien rahoitustilanne tulevina vuosina jälleen vaikeutuu. Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen kasvuennuste vuosille 2008—2011 on lähes 0,5 prosenttiyksikköä maaliskuun kehyspäätöksen arviota korkeampi. Menokehitys saattaa muodostua vielä tätäkin nopeammaksi, jos hoiva- ja hoitopalveluiden palkkapaineet purkautuvat koko

kuntasektoriin. Menopaineiden lisäksi kuntatalouden rahoituksen kestävyyttä uhkaa pysyvä veropohjan heikkeneminen, kun työvoiman väheneminen koko kansantalouden tasolla alkaa rajoittaa talouskasvua. Pidemmän aikavälin tulokehitykseen liittyvien riskien lisäksi on syytä varautua talouden suhdannetilanteen mahdolliseen heikentymiseen.

Kuntien peruspalvelut rahoitetaan pääosin kuntien omilla **verotuloilla**. Verotuloja arvioidaan kertyvän vuonna 2007 yhteensä noin 16,5 mrd. euroa. Kuntien verotulojen arvioidaan kasvavan vuonna 2007 yhteensä 8,8 prosenttia ja vuosina 2008—2011 keskimäärin 3,7 prosenttia. Verotulojen kasvu hidastuu kehyskaudella talouskasvun hidastuessa.

Valtionavut kuntien peruspalveluiden rahoittamiseen ovat yhteensä 8 359 milj. euroa vuonna 2008. Kehyskaudella 2008—2011 kuntien peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvat valtionavut kasvavat noin 813 milj. euroa vuoteen 2007 verrattuna. Valtionosuuksiin tehdään vuonna 2008 täysimääräinen indeksikorotus, joka lisää valtionosuuksia yhteensä 238 milj. eurolla. Tästä kuntien ja kuntayhtymien osuus on 216 milj. euroa. Valtiontalouden kehyksissä valtionosuudet lasketaan vuoden 2008 kustannustasossa.

Valtionosuuksia kasvattaa hallituskauden alkuun lain mukaan ajoittuva uusimuotoinen valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, joka lisää sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia 226 milj. euroa sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia 26 milj. euroa eli yhteensä 252 milj. euroa, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 246 milj. euroa.

Kunnille maksettavat **sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset valtionosuudet** kasvavat kehyskaudella yhteensä 612 milj. euroa. Hallitusohjelman toteuttamiseen liittyen kunnille maksettavia sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia korotetaan maaliskuun 2007 kehyspäätökseen verrattuna noin 171 milj. eurolla vuonna 2008, 193 milj. eurolla vuonna 2009, 214 milj. eurolla vuonna 2010 ja 235 milj. eurolla vuonna 2011. Lisäys kohdistuu muun muassa perusterveydenhuollon vahvistamiseen, kotipalvelun ja vanhusten laitoshoidon henkilöstön lisäämiseen, omaishoidon kattavuuden parantamiseen ja tuen kehittämiseen, vammaisten henkilökohtaisen avustusrjestelmän kehittämiseen, perhehoidon kehittämiseen sekä lapsiperheiden kotipalvelujen parantamiseen. Tämän arvioidaan lisäävän kuntien menoja 63 milj. euroa vuosittain eli yhteensä 252 milj. euroa vuonna 2011. Hallitusohjelman mukaisesti korotetaan lasten kotihoidon tuen hoitorahaa 20 eurolla ja yksityisen hoidon tukea 23 eurolla vuonna 2009. Lisäksi vuonna 2010 korotetaan osittaista hoitorahaa 20 eurolla. Näiden korotusten kustannusvaikutus on yhteensä noin 25 milj. euroa, josta valtionosuus on noin 8,5 milj. euroa.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annettuun puitelakiin liittyvä eräiden tehtävien kustannusneutraali siirto valtion rahoitettavaksi vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia yhteensä 110,2 milj. euroa vuonna 2009. Näistä elatustuen osuus on 88 milj. euroa, ulkomaalaisten sairaanhoitokorvausten osuus 7 milj. euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen selvitysten osuus 5 milj. euroa ja tulkkipalvelujen 10 milj. euroa.

Valtion päättämien toimenpiteiden lisäksi kuntien valtionapuihin vaikuttavat automaattisesti kehyskaudella tapahtuva ikärakenteen ja väestön määrän muutos. Muutoksesta johtuen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien arvioidaan lisääntyvän

vuosina 2008—2011 yhteensä 170 milj. eurolla ja menojen arvioidaan kasvavan noin 500 milj. euroa.

Opetus - ja kulttuuritoimen valtionosuudet kasvavat kehyskaudella yhteensä 200 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaan ammatillista peruskoulutusta laajennetaan määrällisesti keskimäärin 2 000 opiskelijalla vuodesta 2008 alkaen. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävää lisäkoulutusta laajennetaan 1 600 opiskelijalla vuonna 2008 ja sen jälkeen vähemmän. Näihin koulutuksen laajennuksiin kohdennetaan lisärahoitusta noin 14 milj. euroa vuonna 2008 ja keskimäärin noin 10 milj. euroa vuodesta 2009 lähtien. Kuntien rahoitusosuus on vastaavasti noin 11 milj. euroa vuonna 2008 ja vaajaat 8 milj. euroa vuodesta 2009 lähtien. Kuntien menot kasvavat vastaavasti arviolta 27 milj. euroa vuonna 2008 ja 20 milj. euroa vuodesta 2009 lähtien. Muuta aikuiskoulutusta ja elinikäisen oppimisen edellytyksiä parannetaan asteittain 4 milj. euron lisämäärärahalla.

Hallitusohjelman mukaisesti opetustoimessa ikäluokkien pienemisestä johtuva laskennallinen säästö, noin 80 milj. euroa, kohdennetaan koulutuksen laadun kehittämiseen tavoitteena mm. opetusryhmien koon pienentäminen sekä tuki- ja erityisopetuksen vahvistaminen. Kuntien opetustoimen menot kasvavat laadun kehittämisen vuoksi laskennallisesti enintään 195 milj. euroa.

Kuntien **yhdistymisavustuksiin ja yhteistoiminnan tukemiseen** on varattu 44 milj. euroa vuonna 2008, minkä jälkeen yhdistymisten lisääntyessä avustukset nousevat 93,4 milj. euroon vuonna 2009 ja ovat kehyskauden lopussa arviolta 96 milj. euroa. Kuntaliitosten arvioidaan vähentävän valtionosuuksia 24,2 milj. euroa. Kuntaliitosten yhteydessä tapahtuvat valtionosuuksien menetykset korvataan kunnille täysimääräisesti 5 vuoden ajan kuntaliitosten voimaantulosta. Hallitusohjelman mukaisesti harkinnanvaraista rahoitusjärjestelmää jatketaan. Harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin varataan 20 milj. euroa vuonna 2008, 12,5 milj. euroa vuonna 2009, 5 milj. euroa vuonna 2010 ja 2,5 milj. euroa vuonna 2011.

Hallitusohjelman mukaan kuntien syvällisen yhteistoiminnan tukemista jatketaan. Tukeen osoitetaan 2 milj. euroa vuonna 2008 ja sen jälkeen 1 milj. euroa kunakin vuonna.

Kuntien työllistämistuki vähenee 20 milj. euroa vuonna 2008, koska painopistettä siirretään yritysten kanssa toteutettavaan ammatilliseen työvoimakoulutukseen ja yksityisen sektorin tukityöllistämiseen. Kuntien menot vähenevät vastaavasti.

Asiakasmaksujen jälkeenjääneisyyden huomioiva sosiaali- ja terveydenhuollon maksu-uudistus toteutetaan siten, että maksut nousevat 1.8.2008 alkaen. Samassa yhteydessä lasten päivähoito-oikeuden käyttämistä ohjataan nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi ottamalla käyttöön kokopäivähoidon vähimmäismaksu. Lastensuojelullisin yms. perustein tulee lapsella kuitenkin jatkossakin olla oikeus maksuttomaan kokopäivähoitoon. Maksujen korotukset toteutetaan siten, että kuntien maksutulot lisääntyvät vuoteen 2007 verrattuna 25 milj. eurolla vuonna 2008 ja vuositasolla 60 milj. eurolla vuonna 2009. Hallitusohjelman edellyttämien sisäisten siirtojen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia vähennetään vastaavasti. Maksujärjestelmä uudistetaan siten, että vuodesta 2009 alkaen maksut seuraavat kustannuskehitystä. Uudistuksessa varmistetaan, että palvelut säilyvät kaikkien saatavilla. Samalla järjestelmää uudistetaan niin, etteivät asiakasmaksut johda epätarkoituksenmukaisiin hoitovalintoihin.

Kustannustietoisuuden lisäämiseksi parannetaan kuntapalveluiden hinnoittelun ja rahoituksen läpinäkyvyyttä. Tavoitteena on, että asiakas saa tiedon paitsi omasta mak-suosuudestaan myös palvelun kokonaiskustannuksista.

Kunta- ja palvelurakennemuutosten toteutusta jatketaan määrätietoisesti hyväksytyn puitelain, päätettyjen kriteerien ja aikataulun mukaisesti. Hankkeen etenemistä arvioidaan jatkuvasti ja eduskunnalle annetaan selonteko vuonna 2009.

Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota kaupunkiseutujen suunnitelmien sisältöön ja niiden toteuttamiseen sekä yhdyskuntarakenteen eheytymiseen. Varmistetaan, että mitään kuntaa ei jätetä puitelain edellyttämien järjestelyjen ulkopuolelle. Viimeistään selonteon yhteydessä ratkaistaan tarvittavat lisätoimet. Tarvittaessa ryhdytään jo aikaisemmin toimenpiteisiin puitelain edellyttämien velvoitteiden toimeenpanon turvaamiseksi.

Kunta- ja palvelurakennemuutosten edellyttämät muutokset tehdään eri hallinnonalojen toimintaa koskevaan lainsäädäntöön. Tavoitteena on, että lainsäädännön muutokset tulevat voimaan viimeistään vuoden 2009 alusta.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä uudistetaan puitelaissa säädettyjen linjausten mukaisesti vuoden 2010 alusta. Hallinnonalakohtaiset valtionosuudet yhdistetään puitelain edellyttämien poikkeuksin ja säilyttämällä ylläpitäjäjärjestelmä lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen osalta. Valtionosuuksien yhdistäminen koskee ainakin kuntien yleistä valtionosuutta, verotuloihin perustuvaa valtionosuuksien tasausta, sosiaali- ja terveydenhuollon asukaskohtaisia laskennallisia valtionosuuksia sekä esiopetuksen, perusopetuksen, kirjaston, kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen valtionosuuksia. Arvioidaan valtionosuusmuutoksesta johtuvat tarpeet kehittää ohjausjärjestelmää.

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia koskeva valtion ja kunnan välinen selvitysmenettely toteutetaan vuosittain.

Eduskunta on vuoden 2005 talousarviosta antamassaan lausunnossa edellyttänyt, että hallitus antaa eduskunnalle selonteon peruspalveluohjelman ja peruspalvelubudjetin toteutumisesta. Valtioneuvosto antaa vuosittain eduskunnalle selonteon valtiontalouden kehystistä. Selontekoon liittyen eduskunnalle annetaan vuosittain myös peruspalveluohjelma, joka on osa kehysmenettelyä. Tässä yhteydessä arvioidaan edellisen peruspalveluohjelman toteutumista. Lisäksi eduskunnalle annetaan kunta- ja palvelurakennemuutoksesta koskevan puitelain ja hallitusohjelman edellyttämällä tavalla hallituksen esitys kuntalain muuttamisesta siten, että peruspalveluohjelma lakisääteistetään vuoden 2008 alusta. Hallituksen esityksessä selostetaan myös peruspalveluohjelman ja peruspalvelubudjetin toteutumista.

- LIITE 1 Kehyspäättöksen hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennemuutokset
LIITE 2 Kokonaistaloudelliset ennusteet ja oletukset vuosille 2006—2011
LIITE 3 Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2007—2011
LIITE 4 Kuntatalouden kehitys vuoteen 2011
LIITE 5 Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut
LIITE 6 Valtiontalouden kehityksen (2008—2011) ulkopuolelle kokonaan tai osittain jäävät momentit

Kehyspäättökseen hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennemuutokset

Vaalikauden kehys vuosille 2008—2011 on laadittu vuoden 2008 hinta- ja kustannustasossa. Osa kehyksen menoista, kuten kehitysyhteistyömenot, on sisällytetty kehyspäättökseen käyvin hinnoin, jolloin niihin sisältyy arvio kehyskaudella tapahtuvan hintatason nousun vaikutuksesta määrärahaan. Muilta osin kehyksen menotasoa tarkistetaan vuosittain arvioitun hinta- ja kustannustason nousun perusteella.

8.3.2007 kehyspäättökseen verrattuna arviot vuoden 2008 hinta- ja kustannustason noususta ovat osittain muuttuneet. Kehystasoa on tarkistettu arvioitun hintatason muutoksen johdosta yhteensä 65,5 milj. eurolla, mistä 51,7 milj. euroa on lakisääteisten menojen hintatarkistusta. Hintatason tarkistuksessa on käytetty korjaustekijöinä vuodelle 2008 ennakoitua 1,5 prosentin kuluttajahintojen ja 3,5 prosentin ansiotasoindeksin nousua sekä 3,0 prosentin rakennuskustannusten kohoamista. TyEL-indeksin arvioidaan nousevan 1,4 % ja KEL-indeksin 1,5 % vuonna 2008. Kuntien valtionosuuksiin on tehty arvioitua 3,0 prosentin täyttä kustannustason nousua vastaava korotus.

Maaliskuun 2007 kehyspäättökseen verrattuna menotasoa korottaa 66,5 milj. eurolla vuonna 2009 toteutettava muutos elatustuen maksuvastuussa, jossa tuen maksu siirtyy kunnilta valtion ja Kansaneläkelaitoksen vastuulle. Kokonaisuutena muutos on valtion kannalta kustannusneutraali, mutta korottaa sekä budjetin tuloja että menoja 66,5 milj. eurolla.

Puolustusmateriaalihankinnat-momentilla on korjattu edelliseen kehyspäättökseen jäänyt virhe, jonka seurauksena momentin määrärahataso kohoaa 12,2 milj. eurolla vuonna 2008 ja alenee vastaavasti vuonna 2009 maaliskuun 2007 kehyspäättökseen verrattuna.

Rakennekorjauksena on huomioitu myös Viestintäviraston budjetointitavan muutos, jossa siirrytään nettobudjetoinnista bruttobudjetointiin vuoden 2008 alusta alkaen. Bruttobudjetointiin siirtyminen korottaa sekä valtion tuloja että menoja 0,6 milj. eurolla vuodessa.

Hinta- ja kustannustasotarkistukset yhdessä rakennemuutosten ja muiden teknisten tarkistusten kanssa nostavat vuosien menojen kokonaistasoa 78 milj. euroa vuonna 2008, 120 milj. euroa vuonna 2009 ja 133 milj. euroa vuosina 2010—2011.

Kokonaistaloudelliset ennusteet ja oletukset vuosille 2006—2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BKT, määrän muutos	5,5	3,1	2,7	2,6	2,1	1,8
BKT, hinnan muutos	1,3	1,5	1,4	1,1	1,1	1,1
BKTL, arvo, milj. euroa	168 641	176 210	183 310	190 100	196 300	202 100
Kuluttajahintaindeksi, muutos	1,6	1,7	1,5	1,7	1,7	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos	3,0	2,5	3,5	3,3	3,1	3,0
Rakennuskustannusindeksi, muutos	3,8	4,0	3,0	2,0	2,0	2,0
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi, muutos	5,8	2,5	1,0	1,0	1,0	1,0
Työttömyysaste	7,7	7,1	6,7	6,3	6,1	6,1
Palkkasumman kasvu	4,5	3,7	4,3	3,6	3,2	2,8
Työttömyysvakuutusmaksu						
— työnantaja, keskimäärin	2,3	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0
— työntekijä	0,6	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3
TyEL-indeksi	2 081	2 127	2 157	2 199	2 243	2 285
Palkkakerroin	1,063	1,100	1,112	1,146	1,178	1,208
KEL-indeksi	1 377	1 401	1 422	1 445	1 469	1 494
Valtionosuusindeksi:						
Kustannustason muutos ¹	2,6	2,4	3,0	2,8	2,5	2,7
Kustannustason muutos, TAE ²	2,4	2,0	3,0	2,8	2,5	2,7
— sisältää indeksin korjauksen	+0,4	+0,2				
Vakuutetun sairausvakuutusmaksut						
— palkansaajien päivärahamaksu ³	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
— palkansaajien ja yrittäjien sairaanhoitomaksu	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
— etuudensaajien sairaanhoitomaksu	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
TyEL-maksu⁴						
— työnantaja	21,2	21,2	21,4	21,6	22,2	22,4
— työntekijä	16,7	16,7	16,8	16,9	17,1	17,2

¹ Toteutunut ja ennuste.

² Talousarvioesityksessä käytetty kustannustason muutos. Kustannustason muutos sisältää indeksin korjauksen, joka tehdään kahden vuoden viipeellä toteutuneen kustannustason muutoksen ja talousarvioesityksessä käytetyn kustannustason muutoksien erotuksen suuruisena. Vuodesta 2008 lähtien kustannustason muutos tehdään täysimääräisenä.

³ Päivärahamaksun yrittäjien lisärahoitusosuus on 0,24 prosenttiyksikköä.

⁴ Työeläkemaksussa on arvioitu tilapäistä alennusta 0,6 % -yksikköä vuosina 2006—2009, jolla puretaan työkyvyttömyysmaksuista muodostunutta ylijäämää.

— työntekijä alle 53 v.	4,3	4,3	4,4	4,5	4,9	5,0
— työntekijä yli 53 v.	5,4	5,4	5,6	5,7	6,2	6,3
Valtion työnantajamaksut	23,2	23,2	23,1	23,0	22,9	22,8
— kevamaksu	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
— savamaksu	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
— eläkemaksu (VaEL)	19,2	19,2	19,1	19,0	18,6	18,5
Kuntien työnantajamaksut	31,9	32,1	32,0	31,7	31,5	31,4
— kevamaksu	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
— savamaksu	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
— muut sosiaalivakuutusmaksut	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
— työttömyysvakuutusmaksu	2,9	2,9	2,8	2,7	2,6	2,6
— eläkemaksu (Ku EL)	23,7	23,9	23,8	23,7	23,3	23,2

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2007—2011, mrd. euroa

	2007	2008	2009	2010	2011	2007—2011 keskim. vuosimuutos, %
	ml. II LTAE					
Verotulot yhteensä	35,8	37,2	38,2	38,2	38,4	1,8
— tulon ja varallisuuden perusteella						
kannettavat verot	14,0	14,3	14,6	14,0	14,2	0,4
— liikevaihtoon						
perustuvat verot	14,4	14,9	15,5	16,0	16,0	2,7
— muut verotulot	7,5	8,0	8,1	8,2	8,3	2,5
Sekalaiset tulot	3,4	4,7	4,7	4,8	4,8	9,2
— siitä omaisuuden myyntituloja	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,0
Korkotulot ja voitontuloutukset	2,2	1,5	1,5	1,5	1,5	-8,3
Tulot yhteensä*	41,6	43,6	44,6	44,7	45,0	2,0

* Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden tasapainosta vuosina 2007—2011, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	2007*	2008	2009	2010	2011
Budjettitalouden arvioidut tulot					
yhteensä	42,2	43,6	44,6	44,7	45,0
Menot yhteensä (käyvin hinnoin)**	40,8	43,1	44,2	45,3	46,2
Budjettitalouden tasapaino	1,4	0,5	0,4	-0,6	-1,2
Valtionvelka suhteessa BKT:seen, %	32,8	31,2	29,9	29,2	29,0

* Mukaan lukien II LTAE; sisältää kumulatiivisen ylijäämän käytön

** Sisältää vuosille 2008—2011 lisäbudjettivarauksen ja jakamattoman varauksen

Kuntatalouden (kuntien ja kuntayhtymien) kehitys vuoteen 2011, kuntien tilinpidon mukaan, milj. euroa (käyvin hinnoin)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tuloksen muodostuminen							
1. Toimintakate	-18 008	-18 752	-19 640	-20 564	-21 498	-22 469	-23 508
2. Verotulot	14 255	15 162	16 490	16 970	17 790	18 430	19 050
3. Valtionosuudet, käyttötalous	5 068	5 496	5 754	6 317	6 538	6 750	6 974
4. Rahoitustuotot ja -kulut, netto	162	144	130	123	128	130	124
5. Vuosikate (=1.+2.+3.+4.)	1 477	2 050	2 734	2 846	2 958	2 841	2 640
6. Poistot	-1 757	-1 780	-1 846	-1 914	-1 985	-2 058	-2 135
7. Satunnaiset erät, netto	285	750	300	300	300	300	300
8. Tilikauden tulos	5	1 020	1 189	1 232	1 273	1 083	805
Rahoitus							
9. Vuosikate	1 477	2 050	2 734	2 846	2 958	2 841	2 640
10. Satunnaiset erät	285	750	300	300	300	300	300
11. Tulorahoituksen korjauserät	-604	-800	-450	-450	-450	-450	-450
12. Tulorahoitus, netto (=9.+10.+11.)	1 158	2 000	2 584	2 696	2 808	2 691	2 490
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-3 231	-3 576	-3 900	-3 600	-3 600	-3 600	-3 600
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1 135	1 651	1 200	1 000	1 000	1 000	1 000
15. Investoinnit, netto (=13.+14.)	-2 096	-1 926	-2 700	-2 600	-2 600	-2 600	-2 600
16. Rahoitusjäämä (=12.+15.)	-938	75	-116	96	208	91	-110
17. Lainakanta	7 705	8 410	8 810	8 910	8 910	9 010	9 310
18. Kassavarat	3 187	4 000	4 134	4 180	4 238	4 279	4 319
19. Nettovelka (=17.-18.)	4 518	4 410	4 676	4 730	4 672	4 731	4 991

Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa (kehysvuodet 2008—2011 vuoden 2008 hintatasossa)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasausarvoina							
Valtiovarainministeriö*	157	200	185	175	178	177	166
Opetusministeriö, ml. veikkausvoittovarot — siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitusta	2 350	2 461	2 501	2 621	2 705	2 712	2 701
Sosiaali- ja terveysministeriö	1 057	1 107	1 125	1 182	1 218	1 219	1 211
	3 673	4 022	4 307	4 883	4 800	4 862	4 919
Yhteensä	6 180	6 683	6 993	7 674	7 683	7 751	7 786
Muut peruspalvelubudjettiin sisältyvät valtionavut							
Sisäasiainministeriö**	51	53	51	47	47	47	47
Valtiovarainministeriö*	81	54	70	64	106	90	99
Opetusministeriö	175	169	137	146	145	139	134
Sosiaali- ja terveysministeriö	246	423	383	379	402	407	412
Työ- ja elinkeinoministeriö***	68	68	69	49	45	41	38
Yhteensä	621	767	709	685	745	724	730
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	6 801	7 450	7 702	8 359	8 428	8 475	8 516

* Ennen vuotta 2008 kuuluneet sisäasiainministeriön hallinnonalalle

** Ennen vuotta 2008 momentit 34.07.30 ja 34.07.63 (osa)

*** Ennen vuotta 2008 momentti 34.06.51

Valtiontalouden kehyyksen (2008—2011) ulkopuolelle kokonaan tai osittain jäävät momentit

210229	Arvonlisäveromenot (a)
213029	Arvonlisäveromenot (a)
214029	Arvonlisäveromenot (a)
220229	Arvonlisäveromenot (a)
230229	Arvonlisäveromenot (a)
230288	Osakehankinnat (s3v)
240129	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
250129	Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
260129	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
270129	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
280129	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
280763	Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (a)
288120	Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (s2v)
289941	Tuki työnantajille (a)
289944	Varaus kunnallisverotuksen vähennysten kompensoimiseen kunnille
290129	Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
296053	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot tieteen edistämiseen (a)
298052	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen (a)
299050	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen (a)
299150	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot nuorisotyön edistämiseen (a)
300129	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
301054	Hevostalouden edistäminen tolopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (a)
301061	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (a)
302041	EU-tulotuki (a)
302043	Maatalouden ympäristötuki (s2v) (osa mom.)
302044	Luonnonhaittakorvaus (s2v) (osa mom.)
302045	Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (s2v) (osa mom.)
302046	Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (s2v) (osa mom.)
302048	Puutarhatalouden ja sokerintuotannon erityistoimenpiteet (s2v)
304062	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (s3v) (osa mom.)
306083	Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (s3v)
319929	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
321029	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)
322021	Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta (a) (osa mom.)
322040	Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (a) (osa mom.)
322083	Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (a)
325061	Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (a)
325064	Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (a)
327061	Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (a)
327064	Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (a)
329050	Palkkaturva (a)

330129	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (a)
331055	Asumistuki (a)
332050	Valtionosuus työttömyyskassoille (a)
332051	Työttömyysturvalain mukainen perusturva (a)
332052	Työmarkkinatuki (a)
334060	Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (a) (osa mom.)
335052	Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (s2v)
335055	Eräät kuntoutustoiminnan menot (s2v)
335056	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (s2v)
336035	Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (a)
339050	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (a)
350129	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (a)
353063	EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (s3v)
360190	Euromääräisen velan korko (a)
360921	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (a)